

Enes Karić i Mustafa Spahić, NASUPROT ZLU : MUSLIMANSKE REZOLUCIJE IZ 1941. – ZAJEDNIČKA IZJAVA IZ 2015, Sarajevo: El-Kalem, 2019, 120 str.

Početak decembra 2015. godine bošnjački nosioci odgovornih dužnosti u političkom, vjerskom i kulturnom životu u Bosni i Hercegovini potpisali su u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu Zajedničku izjavu o nasilnom ekstremizmu. Kao neposredne razloge svoga čina naveli su zabrinutost usljed terorističkih akcija u Bosni i Hercegovini, Evropi i svijetu, odlučnost u suprotstavljanju radikalizmu, ekstremizmu i terorizmu, opredijeljenost za sigurnost, mir i zajednički život u Bosni i Hercegovini i svijest o vlastitoj odgovornosti za njihovo očuvanje.

U Izjavi je iskazan jasan zahtjev za odlučnim suprotstavljanjem svim oblicima nasilja, bez obzira od koga i s koje strane dolazili. Zahtjev je upućen institucijama države Bosne i Hercegovine, od kojih je zatraženo da to čine u skladu sa zakonskim nadležnostima i obavezama, kao i društvenim djelatnicima, intelektualcima i nosiocima islamskog vjerskog autoriteta, koji su se obavezali odgovornostima koje imaju prema islamskoj zabrani nasilja u vjeri i univerzalnim civilizacijskim vrednotama. U Izjavi je, također, izneseno čvrsto zauzimanje za institucionalna djelovanja na otklanjanju predrasuda, diskriminirajućih koncepata i različitih oblika nepravde kao pogodnog tla za pojavu i širenje ekstremizma. Vlastima muslimanskih zemalja i njihovim vjerskim, teološkim i obrazovnim vodstvima upućen je poziv da poštuju tradiciju i institucije vjerskog, kulturnog i političkog identiteta Bošnjaka, lideri evropskih zemalja, posebno članica Evropske unije, pozvani su da se suprotstave islamofobiji, diskriminaciji muslimana i njihovom poistovjećivanju s teroristima i neprijateljima civilizacije, a od predstavnika institucija i asocijacija međunarodne zajednice zatraženo je da se, uporedo sa legitimnom borbom protiv terorizma, djeluje na otklanjanju političkih, ekonomskih i socijalnih nepravdi prema muslimanskim narodima i zemljama, jer takve nepravde doprinose porastu siromaštva, očaja i beznađa kao pogodnog tla za pojavu ekstremizma. Na kraju, muslimani u Bosni i Hercegovini, i muslimanske zajednice u Evropi, pozvani su da ostanu dosljedni svojim tradicionalnim i univerzalnim moralnim, duhovnim i civilizacijskim vrijednostima islama, da se distanciraju od radikalizma i da se suprotstavljaju nasilju, te da ih nepravda, koje u ovom nesavršenom svijetu uvijek ima, ne navede na postupke koji mogu povećati nepravdu i zlo, kako drugima tako i njima samima.

Izjavu je potpisalo 37 čelnih ličnosti iz parlamentarnih političkih stranaka koje se vežu za bošnjačko glasačko tijelo u Bosni i Hercegovini, iz Islam-

ske zajednice, bošnjačkih akademskih asocijacija i nevladinih organizacija. Javnosti su je predstavili prvi potpisnici, Bakir Izetbegović, član Predsjedništva BiH i Husein-efendija Kavazović, reisul-ulema IZ BiH. Kavazović i Izetbegović su razjasnili da ni Bosnu i Hercegovinu nije zaobišao fenomen radikalnog tumačenja islama, sa terorističkim akcijama kao rezultatom, da se time udarilo na izvornu islamsku zabranu nasilja u vjeri i na petostoljetnu tradiciju življenja i razumijevanja islama u Bosni, da se na nasilje mora i hoće odgovoriti svim zakonskim postupcima. No, naznačili su da je uzurpiranje vrijednosti islama za političke ciljeve i terorističke akte kompleksan problem koji zahtijeva institucionalno, intelektualno, moralno i političko djelovanje i da se konačna odbrana vjere od nasilja u ime vjere ne može dobiti nasilnim sredstvima.

Zajednička izjava potpisana je pod krovom ustanove u kojoj se gotovo pet stoljeća neprekidno sabiru znanja i dokumenti o tome šta ljudi mogu činiti i kakvi trebaju biti, kao i znanja i dokumenti o tome šta ljudi ne bi trebali činiti i kakvi ne bi smjeli biti. U javnosti Bosne i Hercegovine Izjava je primljena s naglašenim odobravanjem kao vjerodostojan glas Bošnjaka u osudi nasilja i suprotstavljanja zlu radikalizma, ekstremizma i terorizma. Ocjenujući Izjavu važnim dokumentom, a dan njezina potpisivanja važnim danom za Bošnjake muslimane, Vildana Selimbegović je, u serioznom komentaru u reviji *Dani* (broj 965 od 11. 12. 2015), navela riječi akademika Ljubomira Berberovića o tekstu Izjave: „Potpisujem svako slovo!“

U širim medijskim interpretacijama Izjava je povezana sa Muslimanskim rezolucijama 1941, u kojima su u prvoj godini Drugog svjetskog rata u Bosni i Hercegovini ugledne ličnosti u bošnjačkom narodu i čelnici različitih bošnjačkih institucija i udruženja otvoreno osudili zločine i druge oblike nasilja ustaške vlasti nad Srbima, Jevrejima i Romima, upozorili na srpske ustaničke zločine nad nezaštićenim bošnjačkim stanovništvom i zahtijevali sigurnost i pravdu za sve ljude, neovisno o njihovoj etničkoj, rasnoj i religijskoj pripadnosti. Rezolucije su donesene u Prijedoru, Sarajevu, Mostaru, Banjaluci, Bijeljini, Tuzli i, naredne godine, u Zenici, a ima nedokumentiranih navođenja da su donesene i u još nekoliko gradova. Nastale su kao povezani niz reakcija na širenje bezakonja i etničkog nasilja i izlaganje bosanskih muslimana stradanju i nesigurnosti. Bile su neposredan i neujednačen odgovor više stotina ličnosti iz najutjecajnijih slojeva bošnjačkog naroda na tu konstelaciju zla, straha i neizvjesnosti u Bosni i Hercegovini ljeta i jeseni 1941, ali odgovor sa jasnim ljudskim, građanskim i moralnim određenjem. Zajednički elementi svih rezolucija su jasna osuda zločina i nepravde, distanciranje od pojedinaca iz bošnjačkog naroda koji su učestvovali u zlodjelima i javno prozivanje ustaškog režima za širenje bezakonja i etničkog nasilja.

Premda su prvi i jedini izraz organizirane javne osude progona i ubijanja na rasnoj, vjerskoj i etničkoj osnovi u Bosni i Hercegovini pod ustaškom vlašću i, prema važećim historijskim saznanjima, jedinstven primjer otvorenog suprotstavljanja načelima nacističke doktrine i politike u Evropi pod njemačkom okupacijom, o Muslimanskim rezolucijama se nije učilo u školama u Bosni i Hercegovini i Jugoslaviji nakon Drugog svjetskog rata, nije ih bilo u udžbenicima historije i dugo vremena su bile isključene iz medija javnog sjećanja i tretiranja zbivanja u ratnim vremenima. Glavni razlozi tome bili su u ovisnosti jugoslavenske Komunističke partije o velikosrpskoj ideologiji i partizanskog pokreta o četničkim vojnim snagama i njihovim infiltracijama u partizanske jedinice, te u poslijeratnom partijskom uspostavljanju monopola na antifašizam, koji je značio prvo historijsku selekciju, a potom isključivanje akata suprotstavljanja fašizmu nekomunističkih aktera.

Do prvog naučnog predstavljanja Muslimanskih rezolucija domaćoj javnosti došlo je tek u oktobru 1971, na naučnom skupu koji je, pod naslovom „1941. u istoriji naroda Bosne i Hercegovine“, održan u Drvaru. Na skupu je dr. Muhamed Hadžijahić podnio referat u kojem je razjasnio povijesno značenje rezolucija, utvrđujući njihov antifašistički karakter i reprezentativni društveni značaj njihovih potpisnika.

Pod naslovom *Nasuprot zlu*, El-Kalem je prošle godine ponudio javnosti povezano izdanje Muslimanskih rezolucija iz 1941. i Zajedničke izjave iz 2015. Pored tekstova i potpisa potpisnika rezolucija i Zajedničke izjave, izdanje sadrži spomenuti referat Muhameda Hadžijahića, tekstove priređivača Enesa Karića i Mustafe Spahića, te kratku uvodnu riječ urednika. U radu Mustafe Spahića razmatraju se reakcije na rezolucije i njihova prešućivanja, a u radu Enesa Karića predstavljaju se njihove novije tematizacije i tumačenja.

Hilmo Neimarlija